

Lwowski rzeźbiarz Julian Szeliga Markowski

Bohaterem naszej dzisiejszej opowieści będzie Julian Szeliga Markowski (1846-1903) – znany lwowski artysta-rzeźbiarz z okresu panowania w Galicji historyzmu i secesji. Jest autorem szeregu pomników, figur alegorycznych i nagrobków.

PETRO HAWRYŁYSZYN

Warto zaznaczyć, że był on wnukiem znanego lwowskiego rzeźbiarza Jana Baptysty Schimsa (1793-1856). Początkowo Jan Baptysta pobierał naukę u swego ojca, a później z przerwami w Wiedeńskiej Akademii Sztuki (1810-1818). W 1826 r. przenosi się do Lwowa. Jest autorem licznych płaskorzeźb na gmachach lwowskich, wielu nagrobków na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie, Mikułinieckim w Tarnopolu czy Starym polskim w Stanisławowie. W 1847 r. stworzył 25 płaskorzeźb-arabesk na fasadzie lwowskiego ratusza, które czasowo przechowywano na jego poddaszu i które zaginęły podczas ostrzału miasta w 1848 r.

W jego małżeństwie z Julianą z Michalskich (1793-1861) urodziło się cztery córki i dwóch synów. Prace Markowskiego pozwalają prześledzić schyłek klasycyzmu. Zmarł we Lwowie i został pochowany wraz z żoną w rodzinnym grobowcu na 11 polu Cmentarza Łyczakowskiego.

Syn Julian urodził się w 1846 r. we Lwowie, administracyjnym centrum Królestwa Galicji i Lodomerii, kraju koronnego w składzie imperium Habsburgów. W młodości poszukiwał siebie: był aktorem wędrownego teatru; w wieku 17 lat wziął udział w powstaniu styczniowym. Po upadku powstania udało mu się uniknąć zsyłki na Sybir.

Polski malarz Artur Grotter (1837-1867), wspomagający powstańców, namówił go do kontynuacji rodzinnych tradycji – sztuki rzeźbiarskiej. Jego lwowskim nauczycielem został rzeźbiarz Parys Filippi (1836-1874). Dzięki wsparciu finansowemu mecenasa sztuki hrabiego Włodzimierza Dzieduszyckiego, Julian wyjeżdża na studia do Wiednia, gdzie w latach 1867-1868 studiuje rzeźbę na Akademii Sztuk Pięknych.

Wraca do Lwowa w 1870 r. i otwiera swój warsztat na przeciwko Cmentarza Łyczakowskiego. W tym czasie we Lwowie mało było zamówień na pomniki, ale popularnością cieszyły się rozbudowane nagrobki. Artysta bierze udział w konkursie na nagrobek Seweryna Goszczyńskiego, przedstawiciela tzw. „szkoły ukraińskiej”. Po wygraniu

JULIAN SHELIGA MARKOWSKI

konkursu otrzymuje nagrodę 3 tys. guldenów. Był to pierwszy poważny sukces młodego artysty. Nagrobek-pomnik Goszczyńskiego stanął w 1880 r. na Cmentarzu Łyczakowskim.

Krajoznawca Jurij Biriulow w książce „Sztuka lwowskiej secesji” (2005) pisze:

„...Na pograniczu XIX-XX wieków w sztuce wszystkich państw europejskich intensywnie pojawia się nowy, oryginalny kierunek artystyczny. Otrzymał on nazwę „art nouveau”, „jugendstil”, „modern”, „secesion”. To pod wpływem tego ostatniego określenia, przyjętego w Austro-Węgrzech, na zachodnich terenach dzisiejszej Ukrainy ten styl otrzymał nazwę „secesja”. To pojęcie określa nie tylko ornamentально-dekoracyjny styl, ale i globalny ruch artystyczny z określonym programem ideowym, który na przełomie wieków objął prawie wszystkie rodzaje twórczości i stworzył swoistą integralną kulturę”.

Pod koniec XIX wieku we Lwowie rozwija się aktywne

POMNIK JANA KILIŃSKIEGO

budownictwo. Dzięki temu Julian Markowski otrzymuje coraz więcej zamówień na alegoryczne postacie dla upiększania tych budowli, a nie tylko na nagrobki. Jak podkreśla lwowski historyk Igor Czornowił: „Zauważmy, że Lwów rozbudowuje się i ostatecznie nabiera wyglądu wielkiego atrakcyjnego miasta, właśnie na przełomie wieków. Od tej chwili gmachy modernistyczne i pomniki stały się specyficzną wizytówką miasta”.

Rada miasta złożyła zamówienie u artysty na pomniki

Teofila Wiśniowieckiego i Józefa Kapuścińskiego na Górze Straceń, Jana Kilińskiego w Parku Stryjskim, Bartosza Głowackiego w Parku Łyczakowskim i Jana III Sobieskiego na Wałach Hetmańskich. Julian Markowski jest autorem kompozycji „Fortuna wieńczy pracę” na frontonie gmachu Galicyjskiej Kasy Oszczędności (ob. Muzeum Etnografii).

Jego autorstwa jest postać Polihymnii na gmachu Teatru Miejskiego (ob. Opera Lwowska). Jako model do figury pozowała córka artysty, Zofia. A jednak, uważa się, że najlepszymi jego dziełami są nagrobki na Cmentarzu Łyczakowskim.

Igor Czornowił podkreśla, że „... Eleganckie prace secesyjne Juliana Markowskiego sprawiły na współczesnych wielkie wrażenie. Szczególnym przedmiotem zachwytu mieszkańców Lwowa jest nagrobek śpiącej dziewczyny na grobie

Józefy z Tajmerów Markowskiej – przedwcześnie zmarłej małżonki jego brata Ludwika. Wrażenie było tak wielkie, iż przewodnicy opowiadali, że nocą leżąca kobieca postać płacze...

Spuścizna Juliana Markowskiego sprawiała również wrażenie na komunistycznych władzach Lwowa. Teren przed jego najbardziej monumentalnym nagrobkiem Juliana Konstantego Ordona, bohatera mickiewiczowskiej „Reduty”, postanowiono uzupełnić pochówkami sowieckiego establishmentu: poety Jarosława Gałana, prawnika Semena Stefanyka i grobów innych władców komunistycznych, generałów i pisarzy”.

Rzeźbiarz Julian Markowski zmarł 13 stycznia 1903 r. we Lwowie. Powiadano, że bezpośrednią przyczyną śmierci było przeziębienie oraz zapalenie płuc, którego nabawił się podczas pracy w zimnej pracowni nad pomnikiem Bartosza Głowackiego. Rozpoczęte dzieło ukończył Grzegorz Kuźniewicz (Hryhorij Kuznewycz). Julian Markiewicz spoczął na Cmentarzu Łyczakowskim pod skromnym nagrobkiem.

Na podstawie:

1. Бірюльов Ю. О. Мистецтво львівської сецесії. Львів: Центр Європи, 2005.

2. Biriulow J. Rzeźba lwowska od połowy XVIII wieku do 1939 roku: Od zapowiedzi klasycyzmu do awangardy (Львівська скульптура від раннього класицизму до авангардизму, середина XVIII ст. – 1939 р.). Warszawa: Neriton, 2007. s. 388

3. Гуменний В. Скульптор, роботи якого львів'яни можуть побачити щодня <https://photo-lviv.in.ua/skulptor-roboty-yakoho-lviviany-mozhut-pobachyty-schodnya/>

4. Чорновол І. 100 видатних львів'ян. Львів, 2020. s. 251-254.

5. Julian Markowski (<http://culture.pl/pl/tworca/julian-markowski>)

6. Jaworski F. Ratusz lwowski. Lwów: Wydawnictwo Towarzystwa miłośników przeszłości Lwowa, 1907. s. 78.

POSTAĆ FORTUNY

NAGROBEK JÓZEFY MARKOWSKIEJ